

Fődi Violetta

jogballgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Elméleti-történelmi Tagozatának tagja

Áttekintés a kerítés és az üzletszerű kéjelgés elősegítésének büntetőjogi szabályozásáról a XX. század második felében

I. Bevezető¹

Napjainkban a kerítés és rokoncselekményei, a prostitúció, illetve annak büntetni rendelt elősegítése egy rendkívül kényes téma, viszont jogtörténelmi szempontból annál érdekesebb. Tanulmányomban bemutatom, hogy miként alakult a hatályos jog szerint is büntetendő kerítésnek és a prostitúció elősegítésének büntetőjogi szabályozása a korábbi két büntető törvénykönyvünkben, tekintettel arra, hogy a prostitúció nem mindig számított bűncselekménynek, sőt volt, amikor kifejezetten virágkorát élte.

A kerítés és rokon cselekményei csak a XVI. században emelkedtek önálló jogi fogalommal Európában. A római jog a császárság időszakában ugyan büntette azt a férjet, aki feleségének fajtalanokodását üzleti célokra kihasználta, és azt a személyt is, aki lakását házasságtörőknek átengedte. A szószoros értelemben vett kerítés azonban nem esett büntetés alá.² Az egyházjog általában mindennemű fajtalanokodás elkövetésének anyagi haszonból való előmozdítását vonta e fogalom alá, de azt önálló bűncselekményként nem határozta meg.³ A germán népjogokban a kerítés, mint fajtalanokodásra történő felbujtás, illetve annak elősegítése súlyos büntetés alá esett (pl. orrvágás, elégetés). Hazai jogunkban a kerítés csak viszonylag későn vált önálló bűncselekménnyé. A XVI-XVIII. századokban az egyes városi statutumok szabályozták a prostitúciót, és közvetve rendelkeztek a kerítésről is.⁴ Ezt követően a büntetőjogi kodifikáció egyes tervezetei már foglalkoztak e bűncselekmény törvényi tényállásával.

Az 1795. évi büntetőkódex-tervezet XLIX. szakasza értelmében: „Általánosságban kerítésnek nevezzük a más nőszemély tisztaságának anyagi haszon elérése miatti megrontását. Minthogy pedig a haszon, ami kerítéssel elérhető, de ma a kerítés is sokféle lehet, sőt: az is e büntett elkövetőjévé

¹ E korszak részletes kifejtését az alábbi tanulmányomban megtettem: *Fődi Violetta: A kerítés, a csábítás, és a nőkereskedés szabályozása a Csemegi-kódex időszakában* (kézirat Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia tanulmánykötet, PTE DOK 2022).

² *Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve. 14. A szemérem elleni büntettek és vétségek.* Attila-Nyomda Rt., Budapest 1937. 110. o.

³ Uo.

⁴ Uo.

válík, aki a haszonszerzés célzata nélkül, de szándékosan bármilyen személyt alkalmakhoz juttat, amelyek segítségével esetleg szajhálkodásra csábíthatják; kerítés tehát általában minden olyan cselekedet, amely által valaki szándékosan elősegíti más tisztaságának prostitúcióját.”⁵

A büntett és a büntetés fokozatának meghatározásánál a bírónak figyelembe kellett vennie elsősorban a megrontott személyek életkorát, erkölcsiségét, társadalmi helyzetét, a kerítő szándékát, és mérlegelnie kellett a megrontott személyre⁶ háramlott kárt. Súlyosabban kellett szankcionálni azt az elkövetőt, aki már több személyt csábított el, s azt is, aki érintetlen nőt, serdületlen lányt prostituált. Hasonlóképpen büntették azt a szülőt, aki lányát, illetve azt a férjet, aki feleségét, és a gyámot, aki gyámoltját használta fel e tevékenységekre. Enyhébb büntetés volt kiszabható abban az esetben, ha a kerítő a hasznot ténylegesen nem vette fel, vagy ha az előre kitervelt közösülés nem történt meg, azaz a bűncselekmény voltaképpen kísérleti stádiumban maradt. Részesként vonták felelősségre azt a személyt, aki a kerítőnek tudatosan rendelkezésre bocsátotta ingatlanát, vagy bármily más szolgálatot teljesített a kerítőnek.⁷

Az 1843. évi Deák-féle javaslat 228. §-a a következőképpen rendelkezett a kerítés meghatározásáról: „Aki feleségét vagy gyermekét másnak tudva, bujasági célokra bérért vagy haszonért átadja: három évi rabságig büntetethetik.”⁸ Ezzel kapcsolatban azt érdemes megjegyezni, hogy a korábbi tervezet illetve a gyakorlat szerint a saját feleségnek vagy gyermeknek a mások számára történő prostituálása a kerítés minősített esetét jelentette, addig a javaslat a korábbi ún. egyszerű kerítésről nem, csupán e súlyosabb formáról szólt.

Az 1878. évi V. törvény (továbbiakban: Csemegi-kódex) az egyszerű kerítést szintén nem, csupán annak legsúlyosabb esetét, a szülő által gyermeke sérelmére elkövetett, illetve a sértettel függőségi viszonyban álló elkövetők – vagyis annak gyámságára, gondnokságára, nevelésére, tanítására bízott személy – általi kerítést rendelte büntetni, csábítás néven.⁹ A törvény tehát csábításnak nevezte a későbbiekben fogalmilag kerítésnek minősülő bűncselekményeket. A Csemegi-kódex a kerítés egyéb eseteit tudatosan hagyta büntetlenül, egyrészt a bizonyítás nehézsége miatt, másrészt pedig azért, mert a kerítőre nem lehetett úgy bizonyítani a bűncselekményt, hogy azzal ne érje hátrány a sértettet is.¹⁰ Tehát, az első magyar büntető törvénykönyv nem büntette a valós életben virágzó megélhetési bűnözést, a leánykereskedelmet, vagyis a bordélyházak működése engedélyezett

⁵ Hajdu Lajos: Az első (1795-ös) magyar büntetőkódex-tervezet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1971. 502–503. o.

⁶ Ez nem a modern XX. századi megrontás-fogalom, ami azt jelenti, hogy az elkövető 12-14 év közötti személlyel közösül, illetve fajtalankodik. A hatályos Btk. szexuális visszaélés néven szabályozza.

⁷ Hajdu: i. m. 502–503. o.

⁸ Fayer László: Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye. Akadémiai kiadó, Budapest 1896. 61. o.

⁹ Merényi Kálmán: A szexuális erőszak. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1987. 127–128. o.

¹⁰ Angyal: i. m. 118. o.

volt.¹¹ Azonban a több évtizedes tapasztalat bizonyította, hogy a Csemegi-kódex vonatkozó tényállása a csábítás kapcsán nem elégítette ki megfelelőképpen a szabályozással kapcsolatos igényeket, ezért mellőzhetetlen volt a kerítés általában büntetendő cselekménnyé tétele.¹² Az egyszerű kerítés törvényi tényállását az 1908. évi XXXVI. törvénycikk, az I. büntetőnovella rögzítette, illetve azt több, ma is használatos fogalommal bővítette ki:¹³

„Kerítés vétségét követi el, a ki valamely tisztességes nőt házasságon kívüli nemi közösülés vagy fajtalanság céljára önérdékből más részére szándékosan megszerez vagy megszerezni törekszik, ha a nő életének huszadik évét még be nem töltötte.”¹⁴

A lehetséges elkövetők körét ez a meghatározás szélesítette, a felelősségre vonást pedig szigorította. A bűncselekmény alanya, tettesi minőségben bárki lehetett, aki huszadik életévét még be nem töltött, tisztességes nőt vett rá nemi közösülésre, illetve fajtalanságra. Tényállási elem lett az önérdék mint motívum, a más részére történő megszerzés vagy megszerzésre való törekvés. A bűncselekményt csak szándékosan lehetett elkövetni, vétségnek minősült, büntetőeljárásnak pedig csak magánindítványra volt helye. Vétségnek számított a kerítésnek az az esete is, amikor az elkövető húsz évnél idősebb, tisztességes nőt törekedett rábírní bordélyházban vagy hasonló intézményekben folytatandó tevékenységre. Büntettnak minősült ez utóbbi abban az esetben, ha a sértett huszadik életévét még nem töltötte be, illetve, ha bármely sértettet az említett helyeken akarata ellenére bármely okokból visszatartották.¹⁵

II. A kerítés bűncselekményének szabályozása az 1961. évi és az 1978. évi büntető törvénykönyvekben

A korszakban általánosan elfogadott erkölcsi norma szerint a nemi élet nem lehetett tárgya a kereskedelmi tevékenységnek. Azonban, ha a nemi élet eleve ki volt zárva a kereskedelemről, magától értetődő volt az is, hogy közvetítés tárgya sem lehetett, hiszen a közvetítés a kereskedelem körébe tartozó tevékenység volt. Előfordultak viszont olyan esetek, amikor valaki beleavatkozott két személy nemi kapcsolatába. Az általánosan elfogadott nézet szerint mások nemi életébe való beavatkozás, különösen mások összehozása nemi tevékenység kifejtése céljából, rendkívül erkölcstelennek számított, és jogi megítélést igényelt.¹⁶

¹¹ Császár Kinga: A kéjelgésügy szabályozása a dualizmus-kori Magyarországon, különös tekintettel Somogyra. Jura 2012/1. sz. 18. o.

¹² *Angyal*: i. m. 118. o.

¹³ *Merényi*: i. m. 127–128. o.

¹⁴ 1908. évi XXXVI. törvény

¹⁵ *Merényi*: i. m. 128–129. o.

¹⁶ Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog. Különös rész. Osiris Kiadó, Budapest 2005. 220. o.

II.1. A kerítés bűncselekményének szabályozása az 1961. évi Btk.-ban

Az 1961. évi V. törvény (továbbiakban: 1961. évi Btk.) 287.§ (1) bekezdése értelmében: „Aki valakit házasságon kívül közösülésre, természet elleni vagy egyéb fajtalanságra, más részére haszonszerzés céljából megszerez, 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A bűncselekmény jogi tárgya a nemi szabadság és a nemi kapcsolatok társadalmi rendje, valamint a sértett erkölcsisége volt, hiszen védeni kellett a nő erkölcsi sértetlenségét, és megakadályozni az erkölcsi lealacsonyítását.¹⁷ Mégis a nemi szenvedély ingerére hivatkozva az 1961. évi Btk. túlzásnak tartotta a mindenfajta kerítés büntetését, valamint a bordélyházszerű üzletek eltörlését. Csak a kényszerítő kerítésben vélt szabadságsértést, az üzletszerűségben pedig a közrend sérelmét.¹⁸ A bűncselekmény passzív alanya bármely férfi vagy nő lehetett, tekintet nélkül életkorára és erkölcsiségére, tehát az 1961. évi Btk. már nem kívánta meg, hogy a sértett „tisztességes” legyen, így e bűncselekmény akár kéjnő sérelmére is elkövethető volt.¹⁹ Továbbá, felismerte, hogy a kerítés a nemi kapcsolatok társadalmi rendjét támadta, amit az életkor nem befolyásolt, így tehát az életkornak csak a minősített eseteknél volt szerepe. Az új szabályozás azonban egy kivételt fenntartott: nem lehetett sértett az, akit házastársa számára szereztek meg nemi tevékenységre.²⁰

A bűncselekmény elkövetési magatartása a más részére történő, házasságon kívüli közösülésre, természet elleni vagy egyéb fajtalanságra való megszerzés volt. A megszerzést a korabeli bírói gyakorlat rendkívül tágan értelmezte. Nem volt szükséges, hogy a kerítő bírja rá a sértettet a harmadik személlyel való közösülésre vagy fajtalanságra, sőt a törvény azt sem kívánta meg, hogy a sértettben már kialakult vagy kialakulóban lévő ilyen elhatározást erősítse, elegendő volt, ha a kerítő a nemi aktusra a már magát elhatározott félnek a másik féllel való összejövetelét csupán előmozdította.²¹ Tehát megszerzést, illetve kerítést valósított meg az, aki előnyökkel kecsegtette a sértettet, annak ellenálló erejét csökkentette, vagy akár helyiséget bocsátott rendelkezésre, alkalmat nyújtott a nemi tevékenységre.²² A bűncselekmény tettese bármely férfi vagy nő lehetett, kivéve azt a személyt, aki a maga részére szerezte meg a sértettet.

A kerítés csak szándékosan és célzatosan, azaz csak a haszonszerzés céljából volt elkövethető, a tevékenységnek valamiféle anyagi előny szerzése érdekében kellett megvalósulnia. Viszont ez az anyagi haszon nem kifejezetten pénzbeli fizetséget jelentett, hanem bármely vagyoni értékkel bíró juttatás idetartozott, például ajándéktárgy, fizetésemelés, munkahelyi előléptetés. Ezáltal az 1961. évi

¹⁷ Lukács Tibor – Traytler Endre: A nemi erkölcs elleni bűntettek. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1963. 321. o.

¹⁸ Lukács – Traytler: i. m. 322. o.

¹⁹ Halász Sándor (szerk.): A büntető törvénykönyv kommentárja. Második kötet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1968. 1412. o.

²⁰ Lukács – Traytler: i. m. 323. o.

²¹ Halász: i. m. 1412. o.

²² Lukács – Traytler: i. m. 324. o.

Btk.-ban szűkült a büntetendőség köre az „önérdek” kifejezést használó korábbi jogszabályokhoz képest, hiszen az „önérdek” fogalmába belefért az az eset is, amikor az elkövető nem a saját, hanem más személy haszna érdekében cselekedett.²³ Sőt, az I. büntetőnovellában szereplő önérdek-fogalom nemcsak anyagi előnyt jelentett, hanem minden olyan előnyt magában foglalt, ami valaki számára más szempontból hasznos vagy kellemes. Ezt a meghatározást a kúria ama korabeli jogeset kapcsán mondta ki, melyben I.I.-né vádlott M. Mária sértettet perverzitásból azért szerezte meg a férjével való közösülésre, mert ennek végignézése neki gyönyört okozott. A törvényszék álláspontja szerint fennállt az önérdek, míg az ítélőtábla ennek ellenkezőjét állította, így a kúria hozott végső döntést az ügyben.²⁴ Tehát, az 1961. évi szabályozás már valóban jóval szűkebben értelmezte az önérdek fogalmát.

A szándék íratlan tényállási eleme volt a kerítésnek, hiszen – az alkalomnyújtás kivételével – a megszerzés bármely tevékenysége szándékos jellegű volt, ami tehát kizárta a gondatlan elkövetést. Közömbös volt azonban, hogy a szándék alkalmi vagy tartós nemi kapcsolat kialakítására irányult.²⁵ Az elkövető szándékának arra kellett vonatkoznia, hogy a sértettet közösülésre, illetve fajtalanságra szerezze meg egy harmadik személy számára.²⁶ Aki összehozott valakit egy harmadik személlyel, de nem gondolt arra, hogy e harmadik személynek a célja a közösülés vagy fajtalanság, akkor sem követte el a kerítést, ha nemi tevékenységre került sor. Amennyiben viszont sejtette, hogy akár erről is szó lehet, akkor viszont elegendő volt az eshetőleges szándék megléte, vagyis az, ha a kerítő magatartásának e lehetséges következményébe belenyugodott.²⁷

A „megszerez” kifejezés arra utalt, hogy a kerítés materiális bűncselekmény, tehát csak akkor fejeződött be, ha a tettes magatartása eredményre vezetett. Az eredmény bekövetkezése előtt csak kísérletről lehetett szó. Vita tárgyát képezte viszont, e bűncselekmény tekintetében mit kellett a tényálláshoz tartozó eredménynek tekinteni. A korabeli tankönyvek szerint a kerítés csak a sértett és a harmadik személy házasságon kívüli közösülésével, illetve a természet elleni vagy egyéb fajtalanság megkezdésével vált befejezetté. Viszont a közösülésre vagy fajtalanságra megszerzés, a szó nyelvtani értelme szerint, befejezést nyert azzal, hogy a kerítő a harmadik személy számára megteremtette a lehetőséget a sértettel való közösülésre, illetve fajtalanságra. Ez a közvetlen lehetőség azonban mindig megvolt akkor, amikor a felek találkoztak egymással. Ha tehát az elkövető közreműködése kapcsán került sor a személyes találkozásra, a bűncselekmény már befejezetté vált, függetlenül attól, hogy megvalósult-e a felek között a közösülés vagy fajtalankodás. Ebből kifolyólag kísérletként csak az a

²³ *Halász*: i. m. 1415. o.

²⁴ *Angyal*: i. m. 128. o.

²⁵ *Lukács – Traytler*: i. m. 325–326. o.

²⁶ Uo.

²⁷ *Halász*: i. m. 1415. o.

cselekmény minősíthető, amely a felek találkozását megelőzően történt.²⁸

A társadalomra veszélyesség kiemelkedő fokára tekintettel a jogalkotó a büntetendőség körébe vonta az üzletszerű kéjelgésen kívül annak járulékos cselekményeit is, az üzletszerű kéjelgésre való rábírást, az üzletszerű kéjelgés elősegítését, a kitarottságot és a kerítést is, melynek tényállása csak kis mértékben tért el annak korábbi, az 1908. évi büntetőnovellában szereplő szabályozásától.²⁹ Az 1961. évi Btk. némi összevonással és átszövegezéssel fenntartotta a korábbi jogban ismert minősített eseteket. Az alapesetek módosulásának következtében a minősítésből kihagyta a bordélyházi alakzatot, hiszen az az üzletszerű kéjelgésre rábírás és az üzletszerű kéjelgés előmozdítása fogalmi körébe vonható. Lényeges eltérés volt azonban a büntetési tétel súlyosítása, ugyanis aki a kerítéssel üzletszerűen foglalkozott, vagy visszaeső volt, arra büntetésül hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztés volt kiszabható. A kerítő az emberi testet bocsátotta áruba, tehát magatartása minden esetben üzletnek volt tekintendő. Üzletszerűvé viszont akkor vált, amikor tevékenysége rendszeres haszonszerzési célzatra utalt. Vagyis az üzletszerűség nem pusztán a cselekmények számától, hanem azok jellegétől, valamint az ismétlés szándékára utaló magatartásoktól függött.³⁰ Például ez az eset ráillik azokra a személyekre, akik rendszeresen pénzért cserébe lányokat adnak át más férfiak számára. Azonos büntetési tétel fenyegette a visszaesést is, azonban nemcsak az tekintették visszaesőnek, aki öt éven belül kerített, hanem azt is, aki a kerítést megelőzően üzletszerű kéjelgésbe esett, üzletszerű kéjelgésre bírt rá valakit, üzletszerű kéjelgést segített elő, vagy kitarottságban élt.³¹

Az 1961. évi Btk. a büntetést két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztésben határozta meg, ha a kerítést

„a) az elkövető hozzátartozója, avagy nevelése, felügyelete vagy gondozása alatt álló, illetőleg huszadik életévét még be nem töltött személy sérelmére követte el;

b) családsággal, erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel követték el.”³²

Az első alakzat a kiszolgáltatottság, a bizalmi viszony és a rokoni kapcsolatok kihasználása ellen védte a sértettet, valamint megjelent az életkor szerepe is, tekintettel arra a tényre, hogy a huszadik életévét be nem töltött személy erkölcsi fejlődésben és szeméremben még kiforratlannak számított. A bekezdés másik alakzata a megtévesztéssel vagy a kényszerrel történő megszerzés volt, mely

²⁸ Uo.

²⁹ Merényi Kálmán: A nemi erkölcs elleni bűncselekmények pönalizálásának fejlődése a felszabadulástól a hatályos rendelkezésekig. Jogtudományi Közlöny 1986/1. sz. 21. o.

³⁰ Lukács – Traytler: i. m. 331–332. o.

³¹ Lukács – Traytler: i. m. 333. o.

³² 1961. évi V. törvény.

esetekben hiányzott a sértett hozzájárulása.³³ A csalárdság ebben az esetben olyan magatartást jelentett, amellyel az elkövető a sértettet tévedésbe ejtve vagy tévedésben tartva előtte valódi célját leplezte.³⁴ E bűncselekmény kapcsán felmerült kényszer (vagyis az erőszak és a fenyegetés) még a látszólagos hozzájárulást is kizárta. Amennyiben a fenyegetés nem élet vagy testi épség ellen irányult, a magatartás nem számított a kerítés minősített esetének.³⁵

Az üzletszerű kerítésnek sajátos és enyhébben minősülő önálló alakzata volt a szövetkezés, melynek fogalmát azonban az 1961. évi Btk. sehol sem határozta meg.³⁶

II.2. A kerítés szabályozása az 1978. évi IV. törvényben

Az 1978. évi IV. törvényben (továbbiakban: 1978. évi Btk) némi változás figyelhető meg a törvényi tényállásban a korábbi szabályozáshoz képest, ugyanis a házasságon kívüliség, mint tényállási elem már nem szerepelt benne.

207.§-a szerint: „Aki haszonszerzés céljából valakit közösülésre vagy fajtalanságra másnak megszerez, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”³⁷

A bűncselekmény jogi tárgya a nemi kapcsolatok társadalmunkban elfogadott rendje, ezen túlmenően a minősített esetek kapcsán a nemi szabadság, valamint az ifjúság egészséges nemi fejlődése volt.³⁸

A kerítést megvalósító tevékenység valakinek a más részére történő megszerzése volt meghatározott célra. Míg a megszerzés fogalma tekintetében az 1961. évi Btk. nyomán egy rendkívül tág értelmezési kört lehetett megadni, addig az 1978. évi Btk. alapján ugyanazt a kifejezést már szűkebben értelmezték, hiszen megszerzésnek az a cselekmény minősült, amellyel valakit olyan személy részére, akivel annak a nemi cselekményre vonatkozólag megállapodása nincsen, nemi közösülésre vagy fajtalanságra az elkövető közvetlenül hozzáférhetővé tett. Így tehát, a korábbi Btk. rendelkezéseinek értelmezésével ellentétben, nem volt megszerzésként értékelhető sem az alkalomnyújtás, sem pedig a „találkahely” fenntartása.³⁹ A megszerzés feltétele volt, hogy az elkövető rábírja a sértettet a közösülésre vagy fajtalanságra, vagyis olyan módon befolyásolja annak tudatát, amely elhatározásának döntő motívumává válik.⁴⁰ Előfordult, hogy a kerítő csak erősítette a már kialakulóban lévő elhatározást, és az is, hogy a már kialakult elhatározással bíró feleket ismertette

³³ Lukács – Traytler: i. m. 333–334. o.

³⁴ Halász: i. m. 1419. o.

³⁵ Lukács – Traytler: i. m. 335–336. o.

³⁶ Uo.

³⁷ 1978. évi IV. törvény

³⁸ Kís Norbert (szerk.): A büntető törvénykönyv magyarázata. II. kötet. Különös rész (1). Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest 2005. 741. o.

³⁹ Erdősy – Földvári – Tóth: i. m. 221. o.

⁴⁰ Kís: i. m. 741. o.

össze a bűncselekmény elkövetője. A kerítés az említett nemi cselekményekkel befejeződött, tehát akkor, amikor megtörtént az a szexuális magatartás, amire valakit megszerzettek.⁴¹

A bűncselekmény alanya bárki lehetett, kivétel az a személy, aki magának szerezte meg a partnert.⁴² A harmadik személy, ha annak egyéb feltételei is fennálltak felbujtóként volt felelősségre vonható.⁴³ Passzív alanya nő és férfi egyaránt lehetett, tekintet nélkül korára és erkölcsiségére. Az életkornak azonban ebben az esetben is a minősített esetnél volt szerepe⁴⁴

A kerítést csak szándékosan lehetett elkövetni, hiszen az elkövetési tevékenység meghatározása kizárta a gondatlan elkövetés lehetőségét. Mindemellett a jogalkotó a tényállásban célzatot is értékelt, ami szintén a gondatlan elkövetés kizártságát erősítette. A haszonszerzés célzatként történő értékeléséből következően közömbös volt az, hogy az elkövető az előnyt ténylegesen megkapta-e vagy sem, valamint az is, hogy az elkövető az előnyt a megszerzés előtt vagy után kapta. Az 1978. évi Btk. nyomán visszatért az a felfogás, miszerint nem volt szükséges, hogy az elkövető a saját haszna érdekében kövesse el a cselekményt, az érdekelt feleken kívül bárki anyagi érdeke megalapozta a kerítés megállapíthatóságát.⁴⁵

A bűncselekmény minősített esetei megegyeztek a korábbi Btk.-nál leírtakkal, annyi különbséggel, hogy a tényállás nem rendelkezett külön a visszaeső elkövetőről, valamint az életkor tekintetében nem a 21. hanem a 18. életévét még be nem töltött személy sérelmére elkövetett kerítést rendelte a törvény súlyosabban büntetni.⁴⁶

A továbbiakban a mai nevén prostitúció elősegítéseként ismert bűncselekmény büntetőjogi szabályozását mutatom be a korábbi két büntető törvénykönyvben annak érdekében, hogy világossá váljon, miben tért el e bűncselekmény a kerítéstől és milyen kapcsolat mutatható ki köztük.

III. Az üzletszerű kéjtelgés elősegítésének bűncselekménye az 1961. évi V. és az 1978. évi IV. törvényben

A bűncselekmény szabályozása alapvetően két tényezően nyugodott. Egyrészt azon, hogy nagyobb veszélyt jelentettek a társadalom számára azok, akik a prostitúciót legtöbbször kíméletlenül kihasználva jelentős anyagi hasznot szereztek, másrészt pedig azon, hogy a prostitúciót elkövető személy büntethetősége esetében szinte lehetetlen volt a prostitúció infrastruktúráját megteremtő és fenntartó személyek büntetőjogi felelősségre vonása.⁴⁷

⁴¹ Erdősy – Földvári – Tóth: i. m. 221. o.

⁴² Varga Zoltán (szerk.): A büntetőjog nagy kézikönyve. Complex Kiadó, Budapest 2007. 476. o.

⁴³ Kzs: i. m. 743. o.

⁴⁴ Kzs: i. m. 741. o.

⁴⁵ Erdősy – Földvári – Tóth: i. m. 222. o.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ Erdősy – Földvári – Tóth: i. m. 217. o.

III.1. Az üzletszerű kéjelgés elősegítésének szabályozása az 1961. évi büntető törvénykönyvben

A törvény szerint:

„(1) Aki lakását üzletszerű kéjelgés céljára másnak rendelkezésére bocsátja, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ugyanígy büntetendő, aki bordélyházat tart fenn vagy vezet, avagy az annak fenntartásához szükséges anyagi eszközöket szolgáltatja, illetőleg az anyagi eszközök szolgáltatásában részt vesz.”⁴⁸

Az üzletszerű kéjelgést sokféleképpen lehetett elősegíteni. A segélyt nyújtó általában bűnsegédnek számított, de a lakásadásban megnyilvánult segítség már önálló büntetett képezett. E megkülönböztetés indoka a segély jelentősége és fontossága volt, hiszen e segítség nélkül a nemi kielégítés árusítása általában meghiúsult.

A megkötött „nemi üzleteket” valahol le kellett bonyolítani, mert ha a „szolgáltatást igénybe vevő” családapa vagy házasságban élő volt, minden cselekménynek a legnagyobb titokban kellett történnie, így nem volt szerencsés a kényelmet nélkülözni és a biztonságát kockáztatni. A megfelelő hely biztosította a zavartalanságot, védett a lelepleződéstől, mód volt az alkalom kihasználására és még tisztálkodásra is lehetőséget nyújtott.⁴⁹

E bűncselekmény jogi tárgya megegyezett a kerítés esetében leírtakkal, hiszen az üzletszerű kéjelgés elősegítése is a nemi kapcsolatok társadalmi rendjét sértette.

Elkövetési magatartása kétféle lehetett, elsőként ismertetem a tényállás (1) bekezdésben szereplő formát, vagyis a tettes lakásának más személy részére történő rendelkezésre bocsátását.

A bűncselekmény tekintetében lakásnak számított bármely olyan helyiség, amely alkalmat vagy lehetőséget nyújtott a nemi érintkezés véghezvitelére. E tényállási elem felvétele azért történt, mert az üzletszerű kéjelgéshez nyújtott bűnsegélynek ez volt az a tipikus módja, amelyet – tekintettel annak gyakori és jellemző voltára – szükségesnek látszott az egyéb segítségnyújtási esetek közül önálló bűncselekményként kiemelni és azoknál súlyosabb büntetés kiszabásának lehetőségét megteremteni.⁵⁰ A lakásnyújtás tehát olyan elősegítés volt, amely meghaladta a bűnsegély veszélyességi fokát, így az önálló büntetési rangra emelkedett.

A korszakban nagy jelentősége volt annak a ténynek is, hogy a törvény úgy fogalmazott, hogy „lakását”, azaz nem „lakást”, hiszen e szóhasználatból az következett, hogy a bűncselekmény csak abban az esetben valósult meg, ha olyan személy részéről történt a rendelkezésre bocsátás, aki a lakás volt, tehát aki nemcsak ténylegesen, hanem valamiféle jog alapján rendelkezett vele. Aki más

⁴⁸ 1961. évi V. törvény 285. §

⁴⁹ Lukács – Traytler: i. m. 288. o.

⁵⁰ Halász: i. m. 1406–1407. o.

lakását szolgáltatta erre a célra, az az üzletszerű kéjelgés bűnsegédjeként volt értékelhető.⁵¹ Az 1961. évi Btk. kommentárja azonban nem határozta meg konkrétan, hogy milyen jog alapján történt ez a rendelkezés. Ugyanígy felvetődhetett a kérdés, hogy az elkövető az a személy lehetett-e, aki ténylegesen a lakással rendelkezett, azaz tulajdonjoga alapján teljes rendelkezési jog illette meg, vagy csak a lakás használatával bírt pl. bérleti jog vagy haszonélvezeti jog alapján. Véleményem szerint egy kommentárban ez a tény mindenképpen tisztázandó lett volna.

A rendelkezésre bocsátás egyformán vonatkozott arra az esetre is, amikor az elkövető különböző személyeknek engedte át a lakását, és arra az esetre is, amikor csak egyetlen alkalommal, további alkalmak szándéka nélkül tette ezt. Ennek kapcsán teljesen közömbös volt, hogy az elkövető önérdékből, anyagi haszonért vagy anélkül, önzetlenül cselekedett.⁵²

Fontos, hogy a tettes a lakását üzletszerű kéjelgés céljára nyújtotta át, tudatának tehát át kellett fognia azt a tényt, hogy a nemi cselekmény, amelynek elvégzésére lakását átengedte, az említett bűncselekmény körébe tartozik.⁵³ Ebből következik, hogy az üzletszerű kéjelgés elősegítése csak szándékosan volt elkövethető.

A (2) bekezdésben szereplő elkövetési magatartás tekintetében a bordélyház fogalmának tisztázása volt szükséges. Ez olyan vállalkozás volt, ahol a vállalkozó által fizetett prostituáltak pénzért bárkinek a rendelkezésére álltak nemi aktus elvégzésére, az ellenszolgáltatás pedig azt a vállalkozót illette, aki a bordélyházat fenntartotta.⁵⁴ Míg az (1) bekezdésben szereplő fordulat tette csak az a személy lehetett, aki a lakással valamilyen jogcímen rendelkezett, addig a (2) bekezdés fordulata esetében elkövető lehetett a fenntartó, a vezető, valamint az anyagi eszközök szolgáltatója.

A korábbiaktól eltérően ebben az esetben a bűncselekmény passzív alanya az üzletszerű kéjelgés (azaz egy másik bűncselekmény) elkövetője volt.⁵⁵

III.2. Az üzletszerű kéjelgés elősegítésének szabályozása az 1978. évi IV. törvényben

Az üzletszerű kéjelgés elősegítésének szabályozásában a korábbiakhoz képest változás történt abban, hogy a lakás fogalma kikerült a tényállás szövegéből, és helyette egy jóval precízebb megfogalmazás szerepel:

„(1) Aki épületet vagy egyéb helyet üzletszerű kéjelgés céljára másnak a rendelkezésére bocsát, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki bordélyházat tart fenn, vezet, vagy annak anyagi eszközöket szolgáltat, öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁵¹ Uo.

⁵² *Lukács – Traytler*: i. m. 294. o.

⁵³ *Halász*: i. m. 1407. o.

⁵⁴ *Halász*: i. m. 1408. o.

⁵⁵ *Lukács – Traytler*: i. m. 291. o.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha
a) a bordélyházban tizennyolcadik életévét még be nem töltött személy folytat üzletszerű kéjelgést.

(4) Aki mást üzletszerű kéjelgésre rábír, az (1) bekezdés szerint büntetendő.”⁵⁶

A bűncselekmény jogi tárgya ebben az esetben is a nemi kapcsolatok társadalmilag elfogadott rendje volt. A rendelkezés olyan magatartásokat szabályozott bűncselekményként, amelyek az üzletszerű kéjelgéshez kapcsolódó segítséget valósítottak meg.⁵⁷

Az elkövetési magatartás épület vagy hely másnak rendelkezésre bocsátása volt üzletszerű kéjelgés céljára. Az épület vagy egyéb hely, olyan helyiség, lakás, nyaraló, garázs stb. volt, amely a szexuális cselekmény lebonyolítását lehetővé tette.

A rendelkezésre bocsátás a lehetőség megteremtését jelentette. Ez származhatott a tulajdonostól, lakótól, gyakorlatilag minden olyan személytől, aki megteremti a felhasználás lehetőségét.⁵⁸ Az elkövetőnek nem kellett az épület tulajdonosának lennie, elegendő volt, ha annak alkalmi használatát lehetősége volt átengedni, ebből pedig az következik, hogy a bűncselekmény alanya ebben az esetben bárki lehetett. Tehát az 1978. évi Btk. nyomán – ellentétben a korábbi szabályozással – már tisztázódott a lakással való rendelkezés fogalma, és ez egy rendkívül jelentős újításnak számított. A bűncselekmény a rendelkezésre bocsátással befejezetté is vált.⁵⁹

A törvény célzatot is értékelt, ugyanis a hely, illetve helyiség rendelkezésre bocsátása üzletszerű kéjelgés céljából történt.⁶⁰ Ebből következik, hogy a bűncselekmény csak szándékosan volt elkövethető.⁶¹ Azonban, ha az elkövető szándéka csupán egy-két alkalomra szólt, és nem a rendszerességre, a tényállás nem valósult meg.⁶² Mivel a bűncselekménynek nem volt tényállási eleme a haszonszerzés, valamint az anyagi ellenszolgáltatás, így az akkor is megvalósult, ha a rendelkezésre bocsátás például szíveségből történt.⁶³

A (2) bekezdésben szereplő fordulathoz kapcsolódó fogalmak azonosak voltak az 1961. évi Btk. kapcsán leírtakkal.

A (3) bekezdés a fiatalok fokozott védelme érdekében súlyosabban rendelte büntetni a bordélyházak fenntartását, ha abban 18. életévüket be nem töltött személyek folytattak üzletszerű kéjelgést.

A (4) bekezdésben meghatározott bűncselekményi tényállás fogalmilag az üzletszerű kéjelgésre

⁵⁶ 1978. évi IV. törvény 205. §

⁵⁷ *Kis*: i. m. 734. o.

⁵⁸ *Erdősy – Földvári – Tóth*: i. m. 217. o.

⁵⁹ *Kis*: i. m. 734-735. o.

⁶⁰ *Erdősy – Földvári – Tóth*: i. m. 217. o.

⁶¹ *Varga*: i. m. 473. o.

⁶² *Kis*: i. m. 735. o.

⁶³ *Varga*: i. m. 474 o.

felbujtás volt, melynek passzív alanya bárki lehetett. Elkövetési magatartása az üzletszerű kéjlgés folytatására való rábírás. A rábírás eredményes felbujtásként volt értékelhető, melynek hatására a passzív alany elhatározta az üzletszerű kéjlgés folytatását.⁶⁴ Fontos megemlíteni, hogy mindez csupán 1993-ig érvényesülhetett így, ameddig az üzletszerű kéjlgés önálló bűncselekménynek számított. Az 1993. évi XVII. törvény tudniillik ezt a büntetőjogi tilalmat megszüntette, és ezt követően a cselekményt mindössze szabálysértésként értékelték. Mindaddig tehát, amíg az üzletszerű kéjlgést bűncselekményként szabályozták, helyálló volt a felbujtás szóhasználata, azonban, amikortól nem, akkor már csupán felbujtáshoz hasonló cselekményként beszélhettünk róla.

IV. Záró gondolatok

A Csemegi-kódex időszakában a bordélyházak működése engedélyezett volt egészen 1950-ig, amikor is a 2300/1950. számú B.M. rendelet megszüntette a legális prostitúciót, aminek eredményeképpen a bordélyházakat bezárták, az alkalmazottakat és az államilag engedélyezett ún. igazolványos kéjnőket az élet egyéb más területén állították munkába. S habár az üzletszerű kéjlgésért felelősségre vont személyek száma csökkent, a cselekmény jellegét tekintve a titkos prostitúció továbbra is működött.⁶⁵

Tanulmányomban rávilágítottam, hogy a XX. század második felének büntetőjoga, nevezetesen az 1961. évi és az 1978. évi büntető törvénykönyvek, illetve azok kommentárjai miként szabályozták, értelmezték, és határozták meg a kerítés és az üzletszerű kéjlgés elősegítése kapcsán felmerülő tényállási elemeket, fogalmakat. Tekintettel arra, hogy az 1961. évi Btk. egy rendkívüli újításnak számított a majd nyolcvan évig hatályban lévő Csemegi-kódex után, mégis megfigyelhető, hogy az általam vizsgált bűncselekmények kapcsán szerepeltek benne olyan tényállási elemek, fogalmak, amelyek értelmezés szempontból hiányosnak mondhatóak. Azonban az 1978. évi Btk. és annak kommentárja e hiányosságokat sikeresen pótolta, sőt további elemekkel egészítette ki azokat, ezzel megalapozva hatályos büntető törvénykönyvünk rendelkezéseit. S bár az üzletszerű kéjlgés 1993-ban kikerült a büntetőjogi szabályozás alól, a prostitúcióra épülő, abból haszonszerzésre törekedő magatartásokat a mai napig büntetni rendelik.

⁶⁴ *Kis*: i. m. 738. o.

⁶⁵ *Merényi* Kálmán: A prostitúció jelenkori helyzete Magyarországon. In: Emlékkönyv Dr. Szabó András Egyetemi Tanár 70. születésnapjára. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Szeged 1998. 236–237. o.